

Tilburg University

Robuste groei blijft troef voor de wereld economie

Meulendijks, P.J.F.G.

Published in:
Maandschrift Economie

Publication date:
2001

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
Meulendijks, P. J. F. G. (2001). Robuste groei blijft troef voor de wereld economie. *Maandschrift Economie*, 65(1), 57-65.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Robuuste groei blijft troef voor de wereldeconomie

PIETER J.F.G. MEULENDIJKS

Inleiding

Volgens de laatste editie van de 'OECD Economic Outlook' heeft de groei van de wereldeconomie in het vorige jaar met 4,7% zijn piek bereikt. Hij loopt in het thans lopende jaar terug naar een nog altijd respectabel jaarlijks ritme van ruim 4%.¹ Hoewel het stijgingspercentage van het reële (B)ruto (B)innenlandse (P)roduct van de Verenigde Staten en Europa afneemt, zet het groeiherstel in Japan zich door en wint het groeiritme van de door de 1997/1998-crisis getroffen Azië-regio nog steeds aan kracht. In plaats van de eertijds nog verwachte negatieve invloed van de ontwikkelingen in landen als de Russische Federatie en Brazilië blijkt hier nu juist

TABEL 1 Groei van het reële BBP in het OESO-gebied
(jaarlijkse procentuele veranderingen)

Landen/Regio's	1998	1999	2000	2001	2002	1995-BBP aandeel in OESO-BBP-totaal
Verenigde Staten	4,4	4,2	5,2	3,5	3,3	35,26
Japan	-2,5	0,2	1,9	2,3	2,0	13,55
Duitsland	2,1	1,6	3,0	2,7	2,5	8,33
Frankrijk	3,2	2,9	3,3	2,9	2,5	5,72
Italië	1,5	1,4	2,8	2,7	2,6	5,49
Verenigd Koninkrijk	2,6	2,2	3,0	2,6	2,3	5,20
Canada	3,3	4,5	4,8	3,4	3,0	3,25
België	2,4	2,7	3,6	3,1	2,9	1,05
Nederland	4,1	3,9	4,5	3,9	3,4	1,57
EU	2,7	2,4	3,4	3,0	2,7	34,57
Totaal OESO	2,5	3,0	4,3	3,3	3,1	100,00
Niet-OESO-gebied		3,8	5,4	5,4	5,5	
Wereldeconomie		3,3	4,7	4,1	4,1	

Bron: OECD, Economic Outlook, 68, december 2000

1 OECD, Economic Outlook, nr. 68, december 2000

sprake van een robuust groeiherstel. In het algemeen kan gesteld worden dat ook de niet-OESO landen in belangrijke mate bijdragen aan de hiervoor genoemde forse groei van de wereldeconomie.

Recente en verwachte groei binnen het OESO-

Er is sprake van convergentie, niet alleen in wereldverband, maar ook tussen de landen/regio's binnen het OESO-gebied. De hoge groeivoet van de Verenigde Staten kent weliswaar een fors dalende beweging, maar ligt gemiddeld over de periode van dit jaar en dat van 2002 nog altijd ruimschoots boven de gemiddelde groeivoet van 2,85% in de Europese Unie. (Zie tabel 1). Na de grote terugval (-2,5%) in 1998 herstelt Japan zich langzaam, met in het vorige jaar een groei van 1,9%. Naar verwachting wordt dit groeitempo in het huidige en komende jaar minstens geëvenaard.

Werkgelegenheidsontwikkelingen

Ongeveer in het midden van de jaren negentig sloeg de negatieve werkgelegenheidsontwikkeling in de OESO-regio om in een positieve groei, met 1997 als topjaar (1,6%). Ondanks de tegenslagen in de wereldeconomie gedurende de periode 1997/1998 is er sindsdien toch sprake geweest van een gemiddelde jaarlijkse stijging van ruim 1% voor de OESO-werkgelegenheid. Volgens tabel 2 werd in het

**TABEL 2 Groei van de werkgelegenheid in het OESO-gebied
(jaarlijkse procentuele veranderingen)**

Landen/Regio's	1998	1999	2000	2001	2002	Werkgelegenheid 1997 (eenheden van 1000 personen)
Verenigde Staten	1,5	1,5	1,3	0,7	0,8	129565
Japan	-0,7	-0,8	-0,4	0,3	0,4	65571
Duitsland	0,9	1,1	1,6	1,1	0,8	37194
Frankrijk	1,4	1,8	2,1	1,8	1,3	22587
Italië	1,1	1,2	1,3	1,2	1,1	20027
Verenigd Koninkrijk	1,1	1,3	1,2	0,7	0,4	26999
Canada	2,6	2,8	2,7	1,6	1,3	13774
België	1,2	0,9	1,5	1,1	1,0	3808
Nederland	3,3	3,0	2,2	2,0	1,8	6400
EU	1,6	1,7	1,9	1,4	1,1	147807
Totaal OESO	1,0	1,1	1,5	1,2	1,1	456522

Bron: OECD, Economie Outlook, 68, december 2000

vorige jaar met 1,5% het aanwaspercentage van 1997 bijna geëvenaard. Voor de komende tijd wordt een lagere groei verwacht, maar hij overtreft nog steeds de 1%. Opvallend is de positieve ommekeer van de werkgelegenheidsgroei in Japan bij de dalende groeipercentages van de werkgelegenheid in zowel de Verenigde Staten als de Europese Unie.

Werkloosheidsontwikkelingen

Tabel 3 laat zien dat de werkloosheid in de OESO-regio als geheel blijft dalen. De historisch hoge werkloosheidsgraden van boven de 8% in het begin en het midden van de negentiger jaren van de vorige eeuw brokkelen langzaam, maar zeker af naar een niveau van rond de 6%. De werkloosheid in de Verenigde Staten beweegt zich al geruime tijd beneden een 'natuurlijk' werkloosheidsniveau van 5%. Gaande van het sinds decennia niet meer vertoonde laagterecord in het vorige jaar van 4% naar een percentage van 4,2 in het lopende jaar en 4,5 in 2002, mag dan ook van een evenwichtsherstellende ontwikkeling worden gesproken. In de Europese Unie duikt de werkloosheid ruim onder de 8%, terwijl voorheen percentages van boven de 10 heel normaal waren. De al jaren volgehouden nominale arbeidskostenmatigheden per eenheid product (tabel 5) en de toenemende bezetting van de normale productiecapaciteit (EU en Japan) blijken nog steeds hun vruchten af te werpen. De werkloosheid in Japan stabiliseerde zich vorig jaar al op het voor dit land historisch hoge percentage van 4,7. In de komende tijd wordt er een lichte neerwaartse beweging verwacht die duidelijk verband houdt met de sinds het vorige jaar hier optredende lagere onder-bezettingsgraden van de productiecapaciteit.

TABEL 3 **Werkloosheidsgraden in het OESO-gebied**

Landen/Regio's	1998	1999	2000	2001	2002
Verenigde Staten	4,5	4,2	4,0	4,2	4,5
Japan	4,1	4,7	4,7	4,6	4,6
Duitsland	8,9	8,3	7,7	6,9	6,3
Frankrijk	11,8	11,1	9,7	8,8	8,2
Italië	11,9	11,5	10,8	10,1	9,4
Verenigd Koninkrijk	5,9	6,0	5,5	5,4	5,5
Canada	8,3	7,6	6,7	6,7	6,7
België	9,5	9,0	8,2	7,9	7,6
Nederland	4,2	3,2	2,8	2,5	2,3
EU	9,8	9,1	8,2	7,6	7,2
Totaal OESO	6,8	6,7	6,2	6,0	5,9

Bron: OECD, Economie Outlook, 68, december 2000

Prijs- en arbeidskostenontwikkelingen

Met uitzondering van het vorige jaar, daalt in het totale OESO-gebied de (productieprijs-) inflatie (inclusief de lidlanden met gemiddelde inflatiegraden van 10% of hoger in de negentiger jaren van de vorige eeuw). (Zie tabel 4). In de Europese Unie

TABEL 4 Productieprijzen in het OESO-gebied
(jaarlijkse veranderingen van de BBP-deflator)

Landen/Regio's	1998	1999	2000	2001	2002
Verenigde Staten	1,3	1,5	2,1	2,2	2,3
Japan	0,3	-0,9	-1,5	-0,4	-0,2
Duitsland	1,1	0,9	0,0	1,0	1,4
Frankrijk	0,8	0,3	0,9	1,7	2,3
Italië	2,7	1,5	1,8	2,2	2,0
Verenigd Koninkrijk	3,0	2,5	2,0	2,5	2,6
Canada	-0,6	1,6	3,3	2,4	2,0
België	1,6	1,0	1,7	2,0	1,9
Nederland	2,0	1,6	3,0	3,9	2,6
EU	2,0	1,5	1,4	2,0	2,2
Totaal OESO	3,3	2,5	2,6	2,4	2,3

Bron: OECD, Economie Outlook, 68, december 2000

laat de productieprijsstijging een neer- en opgaande beweging zien rond de 2%. De Verenigde Staten kennen daarentegen een langzaam opwaarts gaande inflatiegraad, convergerend naar die van het totale OESO-gebied, dit vooral vanwege de voortdurende overbezettingen op de goederenmarkt. De potentiële overbezetting op de arbeidsmarkt blijkt vooralsnog te kunnen worden opgevangen door onverwachte arbeidsproductiviteitsstijgingen. De Japanse productieprijzontwikkeling blijft zich bewegen rond het ('negatieve' of deflatoire) nul-niveau, vooral onder invloed van de sinds 1999 opvallende arbeidskostenmatigingen en de slechts langzaam afnemende vraagtekorten op de goederenmarkt.²

Een vergelijking van de ontwikkelingen van de nominale arbeidskosten per eenheid product (tabel 5) met de in tabel 4 weergegeven productieprijzontwikkelingen bevestigt het voorgaande, maar geeft daarnaast een indicatie van de invloed van de arbeidskosten van de marktsector op de uiteindelijk te verwachten *algemene* prijsontwikkelingen in de desbetreffende landen/regio's. Natuurlijk spelen ook andere zaken hierbij een rol m.n. de openheid van een economie. Dan kunnen variabelen als

2 In de Statistical Annex op blz. 221 van de december-2000 'OECD Economic Outlook' wordt een historisch overzicht gegeven van de bezettingsgraden van 21 van de huidige 30 OESO-lidlanden.

**TABEL 5 Arbeidskostenontwikkeling in het OESO-gebied
(jaarlijkse procentuele veranderingen van de
nominale arbeidskosten per eenheid product)**

Landen/Regio's	1998	1999	2000	2001	2002
Verenigde Staten	2,7	2,0	1,2	2,6	2,8
Japan	1,5	-1,2	-0,8	-1,2	-0,6
Duitsland	-0,1	0,8	0,0	0,1	0,6
Frankrijk	0,6	0,9	1,0	2,0	1,9
Italië	-2,7	2,2	1,0	1,2	1,0
Verenigd Koninkrijk	4,3	4,0	2,0	2,9	2,8
Canada	1,8	0,9	0,1	1,9	2,0
België	1,4	0,8	0,8	1,7	1,5
Nederland	2,4	2,6	2,4	3,3	2,9
EU	1,2	2,0	1,2	1,7	1,8
Totaal OESO	2,4	1,9	1,4	2,0	2,0

Bron: OECD, Economie Outlook, 68, december 2000

de (effectieve) wisselkoers, de binnenlandse importvraag en de buitenlandse grondstof- en olieprijsen belangrijke determinanten worden van de binnenlandse inflatiegraad.

Voor de totale OESO-regio wijst de negatieve ontwikkeling van de reële arbeidskosten per eenheid product (=arbeidsinkomensquotedaling) op een 'gematigde' nominale arbeidskostenontwikkeling per eenheid product m.b.t. de in de twee tabellen genoemde jaren. Immers de op zich al matig te noemen productieprijstijgingen overtroffen de jaarlijkse procentuele veranderingen van de nominale arbeidskosten per eenheid product. Dit matigingsproces valt de komende tijd iets minder gunstig uit door vooral de iets minder gunstige arbeidskosten/prijsontwikkelingen in de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk. Maar wat zijn deze geschatte cijfers waard in het licht van eventuele onverwacht optredende extra arbeidsproductiviteitsstijgingen, zoals die in het recente verleden plaats vonden in met name de V.S.?

Ondanks alle 'new economy' overwegingen, valt echter niet te ontkennen dat de uitbundige binnenlandse bestedingen, de wereldhandelsgroei en de daarmee gepaard gaande overbezettingsgraden en niet te vergeten de sinds 1999 met zestig procent gestegen olieprijsen, het proces van disinflatie in de OESO-regio onder druk kunnen zetten.

Vergelijken we hier nog even³ de situatie in België met die in Nederland, dan

3 De conjunctuur-structuursituaties van België en Nederland komen elders in dit ME uitgebreid aan bod.

wint België het (op het nu lopende jaar na) ruimschoots van Nederland wat betreft de arbeidskostenmatiging en de daarmee verband houdende onderdrukking van de (productieprijis-)inflatie. De uitzondering voor het nu lopende jaar is een gevolg van het ingevoerde nieuwe belastingsysteem in Nederland, waarbij de verlaging van het gemiddelde tarief van de directe belasting gepaard gaat met een BTW- en milieu-belastingverhoging, en daarmee tot een extra (productie-)prijsstijging.

Externe ontwikkelingen

De vroegere extravagante groeicijfers van de wereldhandel (een aantal jaren geleden hoger dan 9%) worden voor dit en het komende jaar opnieuw verwacht. Percentages tussen de 8 en 10 lijken aannemelijke getallen. Dit vanwege de verwachte meer dan normale stijging van de handelsstromen tussen de OESO-regio en daarbuiten. Vooral onder invloed van de onverwacht sterke groei van de economieën in de Azië-regio, maar ook door het vrij stabiele jaarlijkse BBP-groeiritme van ruim 7% in China, kan de jaarlijkse groei van de niet-OESO-importen zich met 10% of meer manifesteren. (Zie tabel 6). Daarnaast doen de zich doorzettende herstelbewegingen in de Russische Federatie (4% groei) en Latijns Amerika (Brazilië: 4% groei en Argentinië: 2,5% groei) hier een duit in het zakje.

TABEL 6 Groei van de wereldhandel (jaarlijkse procentuele veranderingen van volumina)

Componenten	1999	2000	2001	2002
Wereldhandel	5,9	13,3	9,7	8,0
OESO-export	5,1	12,9	9,3	7,6
OESO-import	8,5	12,7	9,2	7,4
Niet-OESO-export	6,5	15,0	10,2	9,0
Niet OESO-import	0,0	14,8	11,6	10,0
Ruilvoet OESO-regio t.o.v. de rest van de wereld	-0,8	-7,3	-1,4	1,2

Bron: OECD, Economie Outlook, 68, december 2000

Het lopende rekeningtekort van de Verenigde Staten geeft vanaf het vorige jaar een sterk stijgende beweging te zien naar niveau's van ruim boven de \$ 450 miljard. T.o.v. het BBP betekent dit een extern tekort van rond de 4,5% en overschrijdt daarmee ruimschoots de 3,5%, van de midden-jaren-tachtig van de vorige eeuw. Het is een direct gevolg van de hierboven al gesignaleerde, weliswaar lager uitvallende, doch nog steeds robuust te noemen groeipercents van rond de 3,5%. Daarbij blijft het groeiritme van de vraag die van de normale productiecapaciteit overtreffen. Zoals reeds enkele jaren het geval is, blijkt slechts een gedeelte van de hierdoor optre-

dende 'capacity gap' opgevangen te kunnen worden door een, ook in de komende jaren, voortdurende overbezetting van het productie-apparaat ('output gap'). Daarnaast speelt hier natuurlijk ook het steeds negatiever worden van het saldo op de kapitaalopbrengstenbalans, vanwege een voortdurend oplopende netto-buitenlandse schuld, een belangrijke rol.

**TABEL 7 Lopende rekening-saldi van OESO-landen en -regio's
(in eenheden van een miljard dollars)**

Landen/Regio's	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Verenigde Staten	-140,5	-217,1	-331,5	-432,8	-470,5	-483,3
Japan	94,3	120,9	106,9	127,6	126,5	143,0
Duitsland	-3,1	-4,6	-19,3	-17,7	-10,6	-0,3
Frankrijk	37,8	38,2	37,5	30,0	27,9	31,5
Italië	32,4	21,8	6,6	-9,2	-7,4	-6,3
Verenigd Koninkrijk	10,8	-0,2	-17,8	-21,5	-26,8	-29,0
Canada	-10,0	-11,0	-2,3	12,6	15,7	16,7
België	11,7	10,3	9,8	9,4	11,1	13,6
Nederland	28,3	24,9	21,0	18,6	18,8	19,7
EU	120,5	86,3	20,8	-15,0	-13,2	1,3
Totaal OESO	53,1	-2,4	-204,0	-307,1	-338,2	-318,7

Bron: OECD, Economie Outlook, 68, december 2000

Het Japanse lopende rekeningoverschot gaf vanaf 1994 t/m 1996 een dalende beweging te zien. Volgens tabel 7 is er vanaf 1997 weer sprake van een (gemiddeld genomen) stijgende lijn naar niveau's van rond de \$ 135 miljard. Dat is ongeveer 3% van het BBP. Het vanaf 1999 opgetreden Japanse groeiherstel, vooral onder invloed van de toenemende binnenlandse vraag en de daarmee stijgende importen, is in dat jaar een reden geweest voor het éénmalig afnemend overschot.

Zoals hiervoor al is aangegeven, stabiliseert het Japanse groeiritme zich in de komende jaren, waarbij de particuliere binnenlandse bestedingen een gematigd groeipercentage laten zien; daarnaast doen de Japanse overheidsbestedingen ook hun invloed gelden, maar dit zal minder worden vanwege het afronden van de in de voorbije jaren in gang gezette extra stimuleringsprogramma's. Het in het vorige jaar nog sterk stijgende overschot op de lopende rekening van de betalingsbalans stabiliseert zich in het nu lopende jaar, niet alleen door de stijgende importen maar eveneens vanwege het negatieve na-ijlingseffect van de in tabel 8 weergegeven effectieve appreciaties van de yen op de Japanse exporten (J-curve effect). In het komende jaar wordt alweer een sterk stijgend overschot verwacht omdat de voortgezette herstelbeweging bij de Aziatische handelspartners van Japan een sterk opwaartse

**TABEL 8 Effectieve wisselkoersen van OESO-landen
(1995 = 100)**

Landen	1998	1999	2000	2001	2002
Verenigde Staten	125,5	124,7	127,8	132,5	132,5
Japan	86,4	99,3	108,6	110,9	110,9
Duitsland	98,8	98,4	93,6	91,4	91,5
Frankrijk	100,1	99,1	94,7	92,7	92,7
Italië	114,3	114,3	109,8	107,8	107,9
Verenigd Koninkrijk	127,1	127,4	131,2	133,3	133,4
Canada	98,3	97,9	99,0	97,0	97,1

Bron: OECD, Economie Outlook, 68, december 2000

druk op zijn exporten zal uitoefenen.

De EU had van 1993 t/m 1997 te maken met toenemende lopende rekening-overschotten. Vanaf 1998 is er een dalende tendens te zien, resulterend in de tekorten van het vorige en het nu lopende jaar. In het komende jaar is er sprake van een 'bijna evenwicht' op de geconsolideerde lopende rekening van de betalingsbalans.

De OESO-regio kent vanaf 1999 fors toenemende tekorten op haar geconsolideerde lopende rekening van de betalingsbalans. Vanaf het vorige jaar stabiliseert zich dit tekort op ruim \$ 300 miljard. Naast de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk, zijn het vooral Australië, Mexico, Polen, Portugal en Spanje die aan deze historisch hoge tekorten bijdragen.

Slotopmerkingen

Het hierboven geschetste robuuste groeiperspectief voor de wereldeconomie is voornamelijk gebaseerd op kengetallen voor de periode 2000 t/m 2002. Dat kunnen uiteraard alleen maar conditionele projectiecijfers zijn, met alle onzekerheidsrisico's die hieraan verbonden zijn. De OESO-rekenaars noemen een aantal omstandigheden die, even afgezien van risico's op de financiële markten, voor een minder gunstig uitvallende wereldgroei kunnen zorgen dan thans nog wordt verwacht.

Het is duidelijk dat de (ten opzichte van 1986 zelfs met 100%) gestegen wereldolieprijs gaat bijdragen aan een terugslag van het gemiddelde groeiritme van de OESO-regio. Het heeft al gezorgd voor stijgende consumptieprijzen en daarmee, in het licht van genoemde relatieve loonmatigingen, tot een matiging van de reële koopkracht van de huishoudens (ondanks de toenemende spanningen op de arbeidsmarkt van dominante OESO-lidlanden). Het 'profit-squeeze' proces van een loon/prijsspiraal, waarbij de nominale loonstijgingen het voortdurend 'winnen' van de prijs- en arbeidsproductiviteitsstijgingen, is tot nu toe uitgebleven. Voorlopig zijn

er dus geen signalen die wijzen op het begin van een stagflatieproces, zoals we dat meegemaakt hebben in de jaren zeventig van de vorige eeuw. Een belangrijke veronderstelling is echter dat de wereldolieprijs zich de komende tijd stabiliseert en zelfs uiteindelijk lichtelijk afneemt.

Maar naast de aan de gang zijnde oprispingen van de wereldoliemarkt, speelt de toenemende spanning in het Midden-Oosten een belangrijke rol bij de gang van zaken op de internationale (financiële) markten. Gaat het fout met het vertrouwen van de consument en de investeerder in met name de Verenigde Staten, dan gaat het ook fout met de wereldeconomie. Bestudering van de kengetallen met betrekking tot juist de daarmee contrasterende positieve ontwikkeling van de wereldeconomie in het voorbije decennium maakt dat opnieuw duidelijk.